

HOGE WINSTEN LAGE LONEN

Analyseresultaten van de tien
beursgenoteerde bedrijven met de
grootste Nederlandse werkgelegenheid

MAART 2023

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	3
FACTSHEET	4
INLEIDING	5
METHODOLOGIE	6
ALGEMEEN: ONTWIKKELING VAN DE LONEN, WINSTEN EN PERSONEELSKOSTEN	7
BEDRIJFSANALYSE	
01 AHOLD DELHAIZE	8
02 AIR FRANCE-KLM	9
03 POSTNL	10
04 ASML	11
05 PHILIPS	12
06 KPN	13
07 SHELL	14
08 HEINEKEN	15
09 RANDSTAD	16
10 ARCADIS	17
APPENDIX 1 CIJFERS INCLUSIEF SHELL	18
APPENDIX 2 OVERZICHT BESTUDEERDE CAO'S	19
APPENDIX 3 JAARONTWIKKELINGEN	20

Door de **klikbare inhoudsopgave** kom je direct op de pagina of het artikel van je keuze. Via de thuisknop keer je terug naar de inhoudsopgave. Je kan natuurlijk ook gebruik maken van de standaard interface van je pdf reader.

VERANTWOORDING

Deze publicatie is een product van het **FNV-projectteam Kapitaalagenda** en kwam tot stand met medewerking van **Tijmen de Vos, Hendrik Noten, Vera Vrijmoeth en Pim Paulusma**

CONTACT OVER DE PUBLICATIE

Voor inhoudelijke vragen: Tijmen de Vos / tijmen.devos@fnv.nl

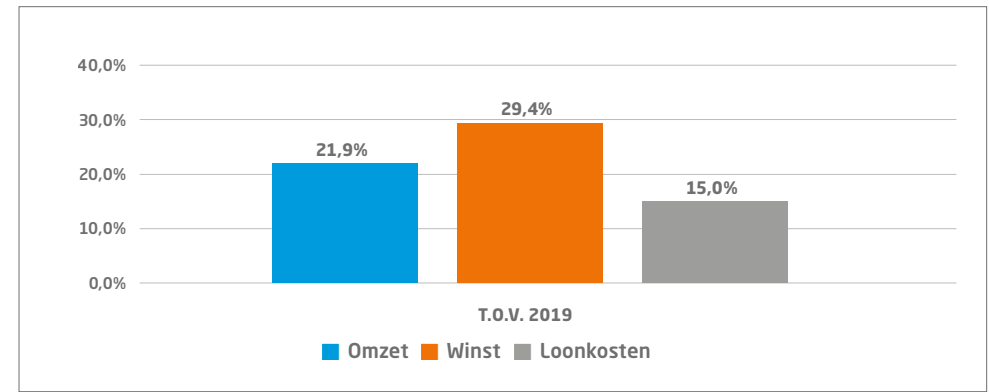
Voor vragen omtrent communicatie: Teije Brandsma & José Kager / persvoorlichting@fnv.nl

SAMENVATTING

- Het afgelopen jaar is er een maatschappelijk debat ontstaan over de vraag of de lasten van de inflatie wel eerlijk verdeeld worden tussen het bedrijfsleven en huishoudens. Huishoudens lijken financieel in de knel te komen, terwijl de winsten van veel bedrijven op peil blijven of zelfs groeien. In hoeverre klopt dit beeld?
- Dit rapport analyseert de financiële resultaten tussen 2019 en 2022 van de tien niet-financiële AEX- of AMX-genoteerde bedrijven met de grootste werkgelegenheid in Nederland. Een belangrijke indicator hierbij is het verschil tussen de groei van de winst en de personeelskosten. Stijgt de winst harder dan de personeelskosten dan is er sprake van scheefgroei.
- Bij acht van de tien beursgenoteerde bedrijven met de grootste Nederlandse werkgelegenheid zien we de winst harder groeien dan de personeelskosten. Dit geldt voor Ahold Delhaize, Air France-KLM, ASML, KPN, Shell, Heineken, Randstad en Arcadis. Alleen PostNL en Philips zijn hierop uitzonderingen.
- Gemiddeld stegen de winsten van deze bedrijven (exclusief Shell) tussen 2019 en 2022 met bijna 30% (29,4%), terwijl de omzet maar met 21,9% steeg. In dezelfde periode stegen de personeelskosten (wereldwijd aantal werknemers x beloning) met slechts de helft: 15% (zie figuur 1.1).
- Zo steeg de winst van KPN met bijna 25% terwijl omzet (-5,8%) en personeelskosten (-21,2%) daalden. Ahold Delhaize noteerde een winstgroei van 44% terwijl de personeelskosten met 31% stegen. Ook Heineken leek weinig last te ondervinden van stijgende grondstofprijzen: de winst lag 28% hoger t.o.v. 2019 terwijl de personeelskosten slechts met 5% stegen.
- Om daarnaast een beeld te krijgen van de financiële werkelijkheid van Nederlandse werknemers, bekijken we de reële cao-loonontwikkeling in de afgelopen tien tot vijftien jaar. Deze cijfers zijn niet direct vergelijkbaar met de informatie uit de jaarverslagen maar laten wel zien hoe de financiële situatie van werknemers veranderde.
- Bij negen van de tien bedrijven zien we dat (een deel van) de cao-lonen de afgelopen tien tot dertien jaar, gecorrigeerd voor inflatie, gedaald zijn. Alleen bij ASML zijn de reële cao-lonen in de afgelopen tien jaar gestegen. Bij Albert Heijn zijn de jeugdlonen boven de 21 ook gestegen, maar die stijging werd veroorzaakt door de stijging van het minimumloon. Bij PostNL steeg alleen het reële loon van de postbezorgers en bij Shell stegen alleen de begintreden, maar niet de eindtreden.

- Onze resultaten geven, in lijn met eerdere bevindingen van DNB en CPB, een indicatie dat veel bedrijven meer ruimte hebben om de lonen te verhogen dan ze nu doen.

Figuur 1.1: ontwikkeling omzet, winst en personeelskosten exclusief Shell

FACTSHEET

Wij analyseerden
de **10**
beursgenoteerde
bedrijven met
de *grootste*
Nederlandse
werkgelegenheid

DAT ZIJN:

- 01 Ahold Delhaize
- 02 AIR France-KLM
- 03 PostNL
- 04 ASML
- 05 Philips
- 06 KPN
- 07 Shell
- 08 Heineken
- 09 Randstad
- 10 Arcadis

8/10
bedrijven laat
scheefgroei
zien tussen
2019-2022

Bij **9/10**
bedrijven is
een deel van de
reële cao-lonen
de afgelopen
10-13 jaar gedaald

De gemiddelde
scheefgroei is
-14,5%*

De winst steeg met
gemiddeld

29,4%*

De omzet steeg met

21,9%*

De personeels-
kosten stegen met

15,0%*

* exclusief Shell

INLEIDING

De Russische inval in Oekraïne op 24 februari 2022 zette het leven van Oekraïners en de Europese politieke economie op zijn kop. Wie hoopte op rustig vaartwater tijdens het staartje van de coronapandemie had het fout. Waar problemen in aanvoerketens al druk op de prijzen zetten, kwam dit met stijgende energiekosten in een stroomversnelling. Zowel voor huishoudens als ondernemingen vreesde men de gevolgen.

Een jaar later lijkt de economie wonderwel stand te houden. De gasvoorraden zitten relatief vol en voorlopig blijft een recessie in Nederland uit. Voor een belangrijk deel is dit te danken aan de overheid die met miljarden publiek geld de koopkracht van gezinnen overeind probeert te houden.

Toch zien we steeds meer signalen van mensen die in de financiële problemen dreigen te komen. Lang niet iedereen wordt geholpen. En voor wie wordt geholpen is het lang niet altijd genoeg. Voor loonstijgingen moet de FNV hard actievoeren.

Logischerwijs bestaat er veel discussie over de verdeling van de rekening, met name waar het de resultaten van ondernemingen betreft. Zouden zij niet een groter van de pijn kunnen dragen? Want ondanks de pandemie bleek 2021 een verrassend goed jaar voor veel bedrijven.¹⁾ De vraag: was dit een uitzondering of zet dit in 2022 door? Deze analyse heeft tot doel daar meer inzicht in te bieden.

Voor de tien niet-financiële beursgenoteerde ondernemingen met de grootste *Nederlandse* werkgelegenheid hebben wij de financiële resultaten van 2019 t/m 2022 geanalyseerd. Hiermee krijgen we inzicht in de situatie voor, gedurende en na de coronapandemie.

Voor acht van de tien ondernemingen blijkt dat tussen 2019 en 2022 de relatieve winstgroei groter was dan die van de personeelskosten (zie tabel 1). Dit impliceert, in lijn met eerdere publicaties van DNB²⁾ en CPB³⁾, dat er ruimte is voor (fors) hogere lonen en dat de economische pijn nog altijd scheef verdeeld is. Ondanks alle onzekerheid slagen bedrijven erin hun winsten te verhogen.

¹⁾ FNV (2022). *Hoge prijzen, veel dividend. & DNB (2022). Wisselwerking tussen lonen en prijzen: een negatieve spiraal?*

²⁾ DNB (2022). *Wisselwerking lonen en prijzen: een negatieve spiraal?*

³⁾ CPB (2022). *Inflatiescenario's.*

BEDRIJF	WERKGELEGENHEID (FTE)	SCHEEFGROEI?
01 Ahold Delhaize	30.800	Ja
02 AIR France-KLM	26.664	Ja
03 PostNL	25.159	Nee
04 ASML	16.693	Ja
05 Philips	11.142	Nee
06 KPN	9.699	Ja
07 Shell	9.100	Ja*
08 Heineken	3.925	Ja
09 Randstad	3.890 / 75.890	Ja
10 Arcadis	2.802	Ja
Totaal (exclusief Shell)	130.774 of 202.774	Ja

Om de werkelijkheid van hun medewerkers in Nederland te schetsen, analyseren we naast de recente financiële resultaten ook de langjarige reële ontwikkeling van de cao-lonen. Hieruit wordt duidelijk dat het merendeel van de medewerkers hun reële lonen fors heeft zien dalen, soms tot wel honderden euro's per maand.

Dit rapport vervolgt met een toelichting op de gebruikte methodologie, een bespreking van het totaalbeeld voor de groep geanalyseerde bedrijven, en de financiële resultaten en langjarige cao-loonontwikkeling van de bedrijven in volgorde van werkgelegenheid in Nederland.

METHODOLOGIE

Dit rapport analyseert de financiële resultaten en de langjarige reële cao-loonontwikkeling van tien niet-financiële AEX- of AMX-genoteerde bedrijven met de grootste werkgelegenheid in Nederland.

DE SELECTIE

In navolging van een eerdere publicatie⁴⁾ zijn financiële bedrijven uitgesloten. De werkgelegenheid is geschat op basis van 'het aantal in Nederland werkzame FTE' in de jaarverslagen over 2021. Alleen voor Ahold Delhaize is op basis van een Europees cijfer een ruwe schatting gemaakt (zie Tabel 1.1) op basis van de verhouding tussen het aantal winkels tussen Nederland en de rest van het continent. Voor Randstad rapporteren we zowel het aantal mensen dat voor Randstad werkt als ook het aantal werknemers die voor Randstad als uitzendkracht werkt.

DE SCHEEFGROEIANALYSE

Voor de tien geselecteerde ondernemingen rapporteren we de wereldwijde nominale personeelskosten, omzet en winstcijfers. Vanwege het feit dat de meerderheid van ondernemingen slechts geconsolideerde data presenteert, beperken wij ons hiertoe. De weergegeven winst betreft de winst na belasting van gecontinueerde bedrijfsonderdelen. De cijfers uit 2019, 2020 en 2021 komen uit de jaarverslagen van 2020 en 2021. De cijfers uit 2022 komen uit de jaarverslagen van 2022 of als die nog niet zijn gepubliceerd zijn de jaar- en/of 4^e kwartaalresultaten.

Voor het weergegeven gemiddelde hebben we Shell buiten beschouwing gelaten. De reden hiervoor is tweeledig. Ten eerste heeft Shell haar personeelskosten van 2022 nog niet gepubliceerd. Ten tweede is Shell zodanig groot dat het gemiddelde van de tien ondernemingen niet ver zou afwijken van de resultaten van alleen Shell. Ter illustratie: de omzet van Shell was in 2022 groter dan de andere negen bedrijven bij elkaar (381 miljard om 227 miljard). Wel rapporteren we de cijfers voor Shell apart en in bijlage 1 zijn de ontwikkelingen inclusief Shell terug te vinden.

Om inzicht te krijgen in of en er een bedrijf sprake is van scheefgroei kijken we naar de verhouding tussen de ontwikkeling van de personeelskosten en de winstcijfers. Als de relatieve stijging van de personeelskosten lager is dan de relatieve stijging van de winsten spreken we van scheefgroei.

REËLE LOONONTWIKKELING

Naast de ontwikkeling van de wereldwijde omzet, winsten en personeelskosten bekijken we in dit rapport ook de reële ontwikkeling van de Nederlandse cao-lonen. Deze cijfers geven een beeld van de financiële realiteit voor grote aantallen werknemers. Deze ontwikkeling volgen we door gebruik te maken van de schalen uit de salaristabellen in de desbetreffende cao's.

Voor een enkel bedrijf hebben we, als de salaristabel nog niet was gepubliceerd, maar de collectieve loonsverhoging wel, de schalen op basis van die informatie zelf verhoogd (KLM-grondpersoneel). Om de nominale salarisschalen om te zetten naar reële lonen hebben we de salarissen gecorrigeerd voor inflatie met de consumentenprijsindex van het CBS. Omdat de cao-lonen alleen Nederland betreffen en reëel zijn kunnen ze niet één op één worden vergeleken met de nominale personeelskosten uit de jaarverslagen. Die zijn immers mondiaal, niet gecorrigeerd voor inflatie en worden zowel door verandering in het aantal fte als het niveau van de beloning beïnvloed.

Hoe lang we de reële cao-loonontwikkeling kunnen volgen verschilt per bedrijf en cao. Voor de meesten geldt dat we de lonen van nu kunnen vergelijken met die van tien jaar terug. Waar dit door te grote tussentijdse aanpassingen aan cao onmogelijk werd hebben we naar een kortere periode te gekeken of een cao buiten beschouwing te gelaten. Verder hebben we ervoor gekozen om voor sommige cao's alle schalen te middelen en voor andere vanwege de arbeidsintensiviteit slechts een beperkte hoeveelheid schalen (gerandomiseerd) te selecteren. In Appendix 2 publiceren we een overzicht van de gebruikte cao's, schalen en de bijbehorende onderzoeksperiode.

⁴⁾ SOMO (2022) *Aandeelhouder eerst*. <https://www.somo.nl/nl/aandeelhouders-eerst/>

ALGEMEEN: ONTWIKKELING VAN DE LONEN, WINSTEN EN PERSONEELSKOSTEN

INTRODUCTIE

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de financiële resultaten van de gehele selectie in 2022 ten opzichte van 2019. We hanteren hierbij de gemiddelden van negen ondernemingen omdat we Shell zoals eerder vermeld buiten de berekening laten.

SCHEEFGROEI

Gemiddeld genomen is er sprake van scheefgroei. Voor acht van de tien bedrijven geldt dat de relatieve winstgroei tussen 2019 en 2022 aanzienlijk hoger lag dan de groei van de personeelskosten (zie tabel 1). Het gaat hier om respectievelijk 29,4% en 15%. Bedrijven wisten hun winsten fors te verhogen terwijl personeelskosten laag bleven. Daarnaast valt op dat de relatieve winstgroei óók hoger lag dan de omzetgroei van bijna 22%. Dit suggereert dat de ondernemingen in staat waren gedurende deze periode hun winstmarges ondanks de pandemie en Russische invasie van Oekraïne te vergroten.

REËLE LOONGROEI

Tot slot blijkt dat de huidige inflatie in alle ondernemingen inhakt op het reële loonniveau van werknemers. In sommige cao's zijn recent loonstijgingen afgesproken en op andere plekken helpt de verhoging van het minimumloon om erger te voorkomen. Toch is er gemiddeld genomen spraken van forse reële loondalingen. Het ongewogen gemiddelde betreft -2,7%. Dit betekent een verlies van bijna honderd euro per maand per werknemer.

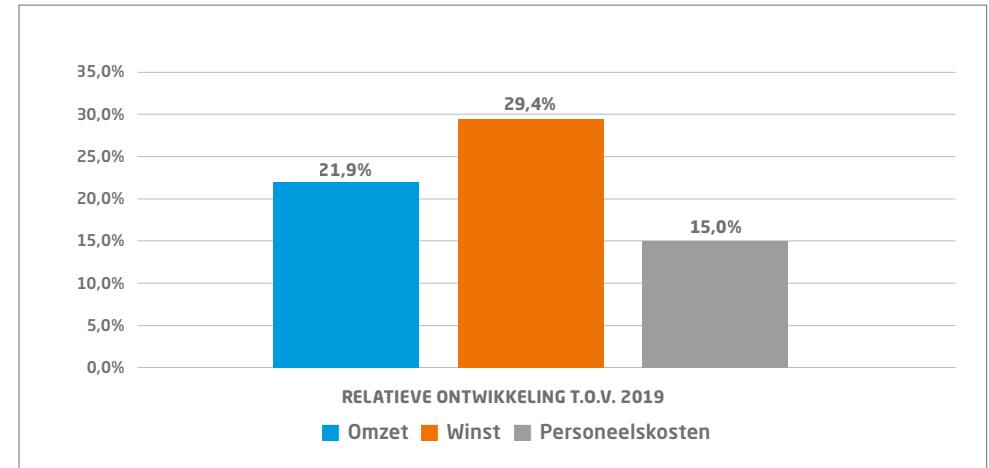
TABEL 1.3: KENGETALLEN EXCLUSIEF SHELL

CAO	T.O.V.	%	EURO P.M.
Gemiddelde van selectie	Okt 2014	-2,7%	-€97,00

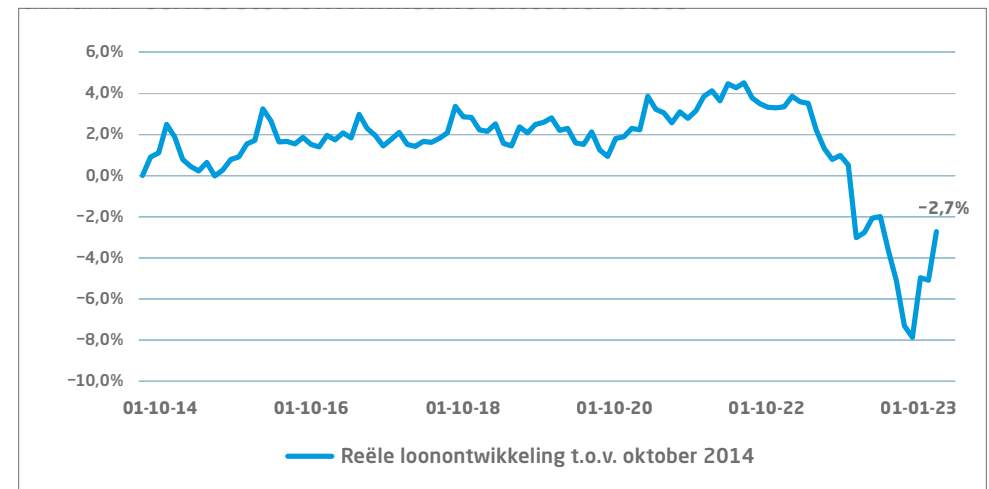
TABEL 1.2: VERANDERING REËEL CAO-LOON EXCLUSIEF SHELL

IN MILJOENEN EURO'S	2019	2022
Omzet	183.362	227.168
Winst	9.303	12.041
Loon	52.589	60.459

FIGUUR 1.1: ONTWIKKELING OMZET, WINST EN PERSONEELSKOSTEN EXCLUSIEF SHELL

FIGUUR 1.2: ONTWIKKELING REËEL CAO-LOON EXCLUSIEF SHELL *

* Voor ASML is hier gerekend met de ontwikkeling en lonen van de Metalektro cao, ASML volgt die ontwikkeling maar de salarissen liggen hoger. Door een samenstellingseffect kan de reële ontwikkeling iets hoger liggen.

01 AHOLD DELHAIZE

INTRODUCTIE

Ahold Delhaize is een van de ondernemingen waar de pandemie een gunstig effect had op de bedrijfsresultaten. Met het sluiten van restaurants en hotels waren mensen aangewezen op hun eigen keuken en dat zagen de supermarkten terug in de cijfers. De vraag was in hoeverre deze resultaten stand zouden houden in een jaar zonder lockdown én van hoge inflatie. Het antwoord: omzet en winsten stegen verder door. De geschatte werkgelegenheid van het bedrijf in Nederland is 30.800 FTE (zie methodologiesectie).

SCHEEFGROEI

Tussen 2022 en 2019 was er bij Ahold Delhaize sprake van een mate van scheefgroei. De winsten stegen met 44% terwijl de personeelskosten met 31% toenamen. Ook voor Ahold valt op dat de winsten aanzienlijk sterker stegen dan de omzet.

LOONGROEI

Medewerkers van Ahold Delhaize vallen onder meerdere cao's. Omdat veel loonschalen relatief laag zijn spelen verhogingen van het minimumloon en afbouw van het minimumjeugdloon een grote rol. Terwijl het handjevol medewerkers boven de 21 jaar het reële loon wel zag stijgen geldt dit voor jongeren niet. Voor medewerkers van Etos valt het al helemaal tegen. Zij gingen er t.o.v. 2010 bijna 270 euro in reëel loon op achteruit. Dankzij de stijging van het WML en een beperkte loonsverhoging werd in januari (nog) erger voorkomen.

TABEL 2.1: VERANDERING REËEL LOON

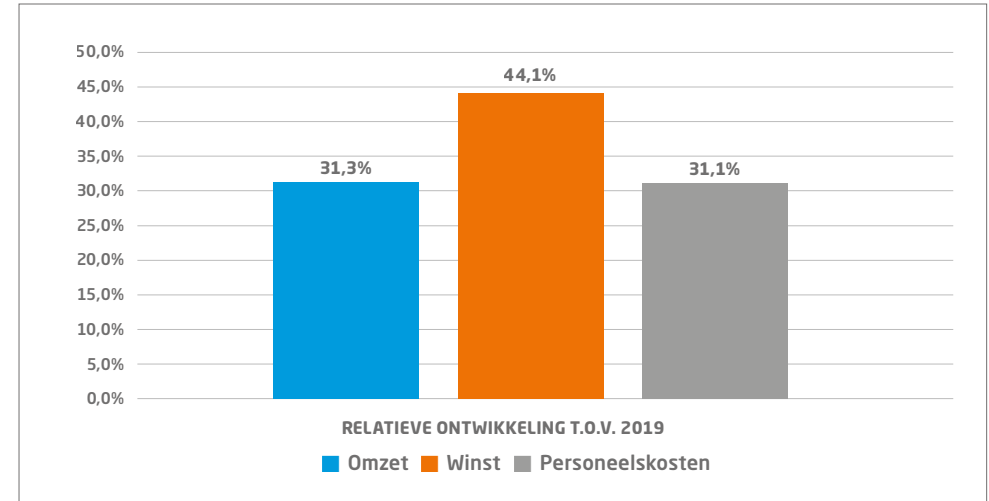
CAO	T.O.V.	%	EURO P.M.
Albert Heijn Supermarkten <21	Okt 2011	-5,4%	-€50,44
Albert Heijn Supermarkten >21	Okt 2011	19,3%	€339,54
Albert Heijn Distributiecentra *	Jan 2012	-4,86	-€117,53
Etos	Juli 2010	-11,3%	-€268,55

* De loongroei van ASML

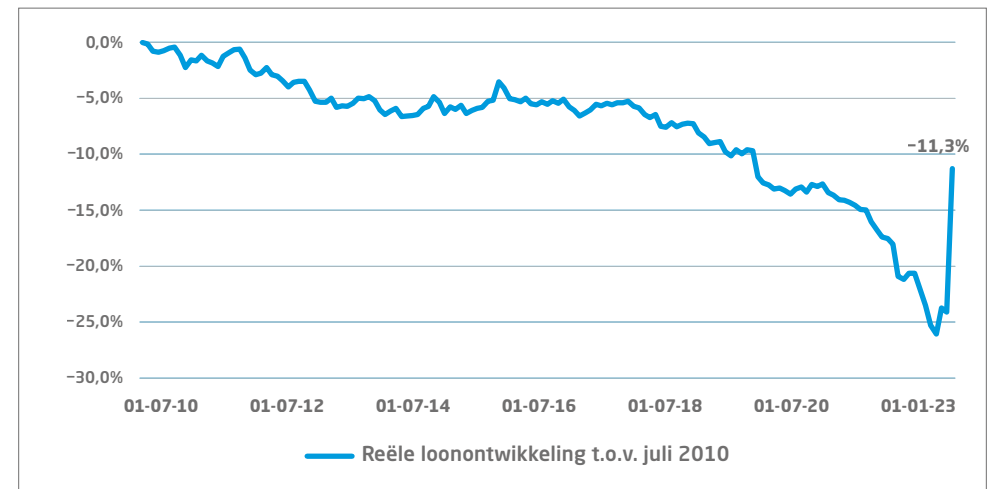
TABEL 2.2: KENGETALLEN AHOLD DELHAIZE

IN MILJOENEN EURO'S	2019	2022
Omzet	66.260	86.984
Winst	1.767	2.546
Personeelskosten	9.665	12.674

FIGUUR 2.1: ONTWIKKELING OMZET, WINST EN PERSONEELSKOSTEN AHOLD DELHAIZE

FIGUUR 2.2 ONTWIKKELING REËEL CAO-LOON ETOS

02 AIR FRANCE-KLM

INTRODUCTIE

Air France-KLM is een van de ondernemingen die hard geraakt werd door de coronapandemie. Dankzij royale staatsteun van zowel de Franse als Nederlandse overheid staat het bedrijf nog overeind. Tegelijkertijd spelen grote vragen op en rond Schiphol. Zowel in de beveiliging als de bagageafhandeling is sprake van ongezond en laagbetaald werk waardoor personeelstekorten oplopen. De vraag is in hoeverre Air France-KLM in 2022 ondanks deze problemen heeft weten te herstellen van de pandemie. De werkgelegenheid van het bedrijf in Nederland is 26.664 FTE.

SCHEEFGRROI

Ten opzichte van 2019 is er ondanks de slechte tussenliggende jaren sprake van scheefgroei. De omzet lag in 2022 nog iets lager dan in 2019 maar de winst inmiddels anderhalf keer zo hoog. De personeelskosten lagen daarentegen meer dan 10% lager. Dit is voor slechts een klein deel (1,3%-punt) toe te schrijven aan de NOW-regeling. Voornamelijk betreft het hier bezuinigingen op personeel: het personeel heeft een arbeidsvoorwaardelijke bijdrage geleverd om in aanmerking te komen voor de staatssteun en daarnaast is het personeelsbestand tijdens de corona-crisis geslonken.

LOONGROEI

Wat betreft de reële loonontwikkeling van medewerkers kijken we hier naar een steekproef van de schalen van het grondpersoneel. De begin- en eindtreden kennen een iets andere ontwikkeling maar voor beide geldt dat er sprake is van forse reële achteruitgang t.o.v. 2012. Maandelijks hebben medewerkers 265 tot 290 euro in moeten leveren. Een combinatie van lage loonafspraken en inflatie is hier de boosdoener.

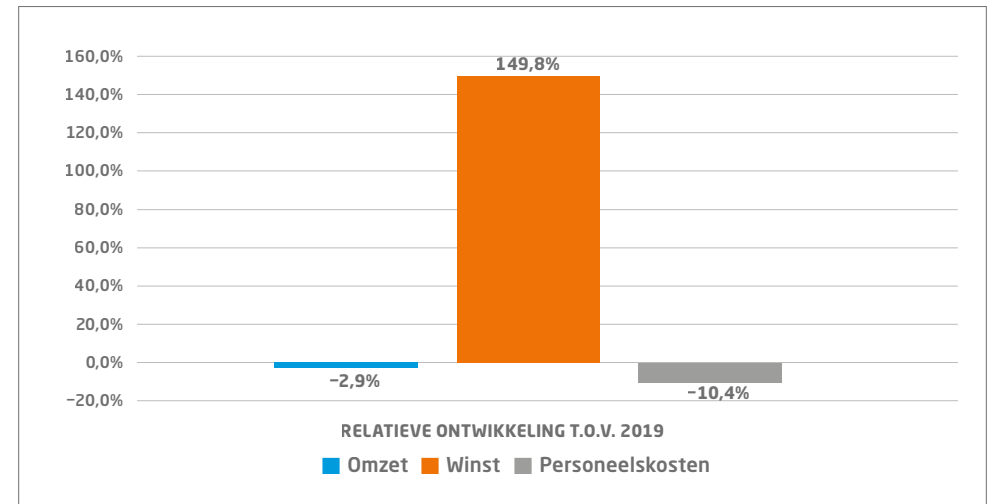
TABEL 3.1: VERANDERING REËEL LOON AIR FRANCE-KLM

CAO	T.O.V.	%	EURO P.M.
Begin treden Grondpersoneel*	Jan 2012	-10,1%	-€265,62
Eind treden Grondpersoneel*	Jan 2012	-8,2%	-€290,76

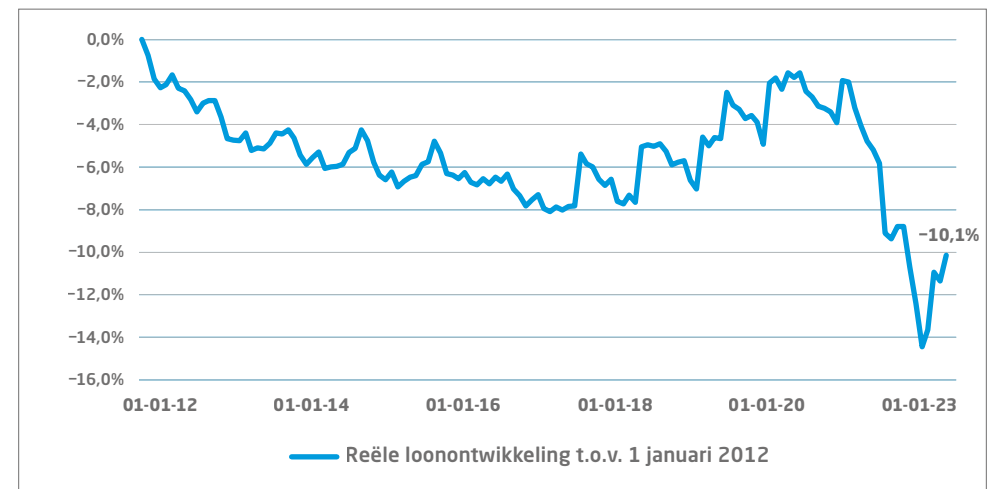
TABEL 3.2: KENGETALLEN AIR FRANCE-KLM

IN MILJOENEN EURO'S	2019	2022
Omzet	27.189	26.393
Winst	293	732
Personeelskosten	8.139	7.289

FIGUUR 3.1: ONTWIKKELING OMZET, WINST EN PERSONEELSKOSTEN AIR FRANCE-KLM

FIGUUR 3.2: ONTWIKKELING REËEL CAO-LOON GRONDPERSONEEL KLM

03 POSTNL

INTRODUCTIE

De coronapandemie bleek een enorme versneller voor de bedrijfsresultaten van PostNL. Met de meeste winkels gesloten en de wanhopige zoektocht van velen naar nieuwe hobby's trok de pakketbezorging de zoveelste groeispurt. Zowel in 2020 als 2021 noteerde het bedrijf dan ook forse omzet- en winstgroei. Gedurende 2022 bleek al dat die resultaten niet vol te houden zouden zijn. De pakketmarkt trok meer concurrentie aan en door stijgende prijzen zakte het internetwinkelen juist wat in. De werkgelegenheid van het bedrijf in Nederland is 25.169 FTE.

SCHEEFGROEI

Ten opzichte van 2019 is er geen sprake van scheefgroei. De omzet stijgt nog wel met 10% maar de winst ligt bijna twee-derde lager. Dit valt overigens niet zo zeer te wijten aan personeelskosten die ten opzichte van 2019 slechts met 8% groeiden.

LOONGROEI

Ook bij PostNL werken medewerkers onder verschillende cao's. Hun reële loonontwikkeling loopt dan ook uiteen. De postbezorgers zagen ten opzichte van 2012 een kleine groei terwijl de medewerkers uit de PostNL cao A en B tussen de 1,5% en 2% inleverden. Een jarenlange relatief magere loonontwikkeling in combinatie met de huidige inflatie duwen de reële lonen in de min.

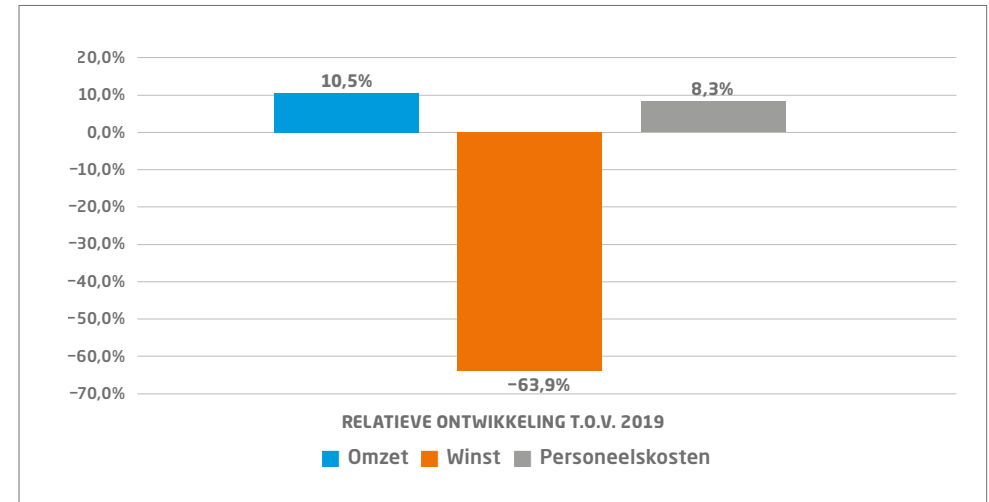
TABEL 4.1: VERANDERING REËEL LOON

CAO	T.O.V.	%	EURO P.M.
Postbezorgers	Jan 2012	2,36%	€44,84
Begintreden PostNL A	Jan 2012	-1,51%	-€44,95
Begintreden PostNL B	Jan 2012	-1,90%	-€59,80

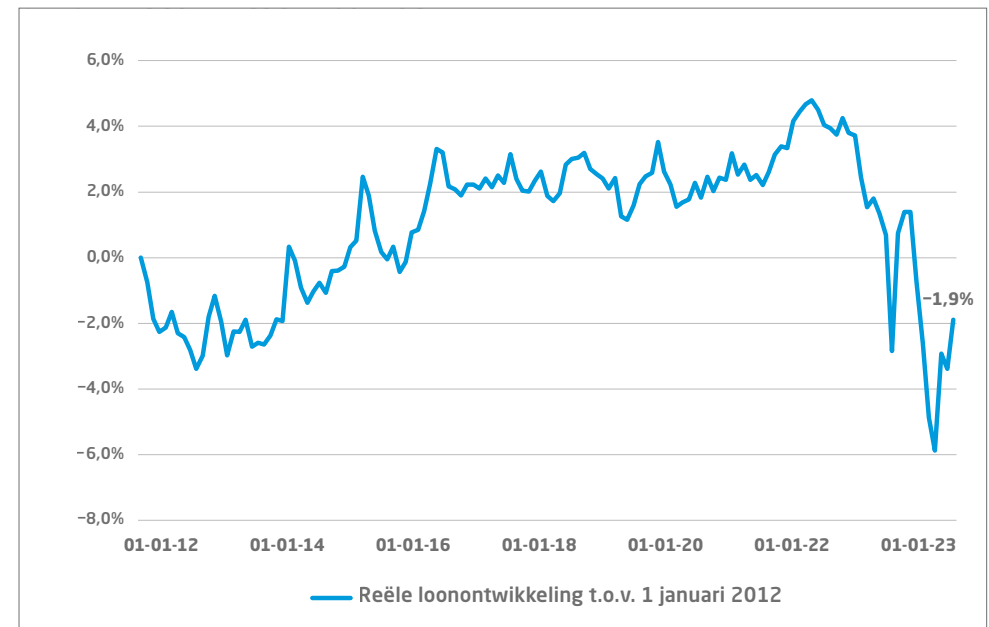
TABEL 4.2: KENGETALLEN POSTNL

IN MILJOENEN EURO'S	2019	2022
Omzet	2.844	3.144
Winst	72	26
Personeelskosten	1.059	1.147

FIGUUR 4.1 ONTWIKKELING OMZET, WINSTEN EN PERSONEELSKOSTEN POSTNL

FIGUUR 4.2: ONTWIKKELING REËEL CAO-LOON POSTNL B

04 ASML

INTRODUCTIE

ASML is een van 's lands succesvolste bedrijven. Het voormalig Philips-onderdeel uit Veldhoven heeft zich ontpopt tot een van de weinige bedrijven ter wereld die in staat is moderne chip-machines te fabriceren. Daarmee heeft het bedrijf ook een politieke betekenis gekregen: in de economische strijd tussen de VS en China was ASML de laatste jaren steeds vaker speelbal in plaats van actor. De resultaten leiden er voorlopig niet onder. De werkgelegenheid van het bedrijf in Nederland is 16.693 FTE.

SCHEEFGROEI

Sinds 2019 kent ASML een stijgende opwaartse lijn. In 2022 werd er meer winst gemaakt dan er überhaupt aan loon werd betaald. Ten opzichte van 2019 steeg de winst dan ook met 113%. De personeelskosten bleven hier met een kleine 63% ruim bij achter.

LOONGROEI

Hoewel ASML haar eigen loontabel heeft volgen de lonen van ASML de ontwikkelingen van de 'Metalektro' cao, de loongroei grafiek is daarom gebaseerd op de ontwikkeling van de Metalektro. De begin- en eindtreden van deze cao lopen door de tijd iets uit elkaar wat resulteert in een reëel loonverschil van één procent-punt. Desalniettemin is er voor alle treden sprake van reële loongroei sinds 2011. Dit is een combinatie van forse loonafspraken die in 2020 en nogmaals eind 2022 na druk van vakbonden tot stand kwam. Hierdoor is voor een deel het effect van de hoge inflatie van dit- en vorig jaar weggenomen.

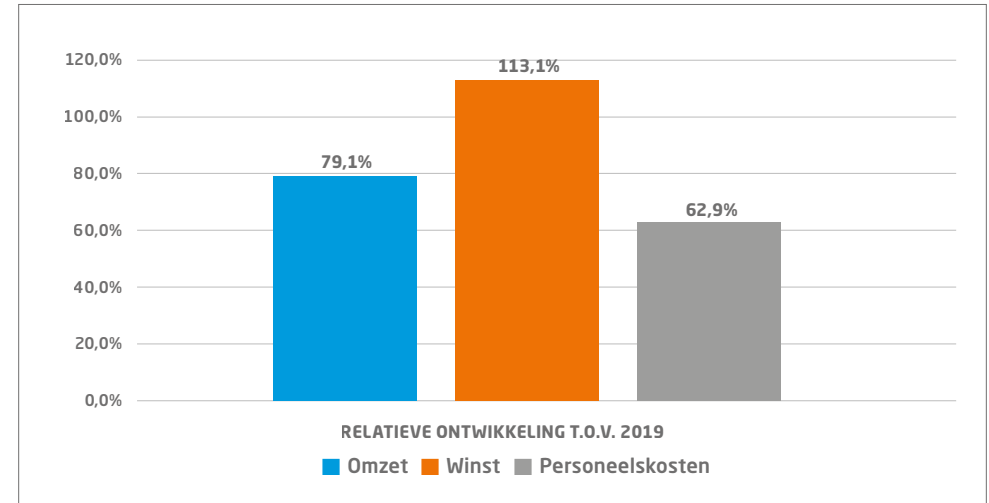
TABEL 5.1: VERANDERING REËEL LOON

CAO	T.O.V.	%	EURO P.M.
Begin treden Metalektro	Juli 2011	7,7%	€302,59
Eind treden Metalektro	Juli 2011	6,6%	€453,88

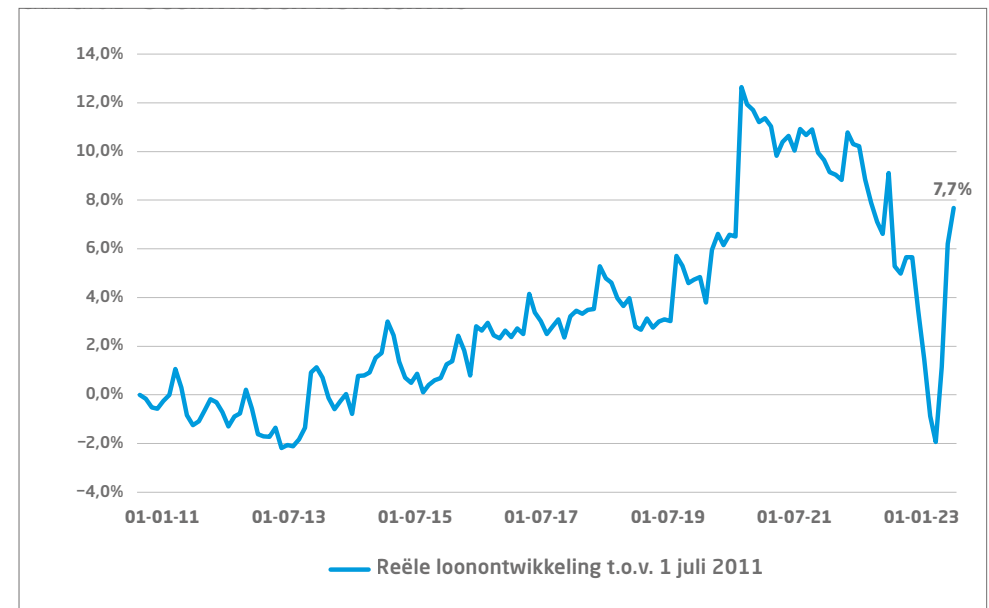
TABEL 5.2: KENGETALLEN ASML

IN MILJOENEN EURO'S	2019	2022
Omzet	11.820,0	21.173,4
Winst	2.574,1	5.486,2
Personeelskosten	2.533,4	4.128,0

FIGUUR 5.1: ONTWIKKELING OMZET, WINST EN PERSONEELSKOSTEN ASML

FIGUUR 5.2: ONTWIKKELING REËEL CAO-LOON BEGINTREDEN METALEKTRO

05 PHILIPS

INTRODUCTIE

Waar voormalig dochterbedrijf ASML onstuitbaar lijkt te groeien zit Philips in zwaarder weer. De resultaten van dit jaar worden o.a. gekenmerkt door de problemen met slaapapneu-apparaten in de Verenigde Staten. Het bedrijf heeft een stevige reservering gedaan vanwege de verwachte rechtszaken. Bij de presentatie van de jaarcijfers werd aangekondigd dat Philips nog eens 6000 banen wil schrappen nadat een paar maanden eerder al een ontslagronde van 4000 banen werd aangekondigd. De werkgelegenheid van het bedrijf in Nederland is 11.142 FTE.

SCHEEFGRROI

Door de afschrijvingen op de apneu-affaire noteerde Philips in 2022 een verlies van 1,6 miljard euro. De winstgevend daalt daarmee met 263% ten opzichte van 2019, toen er nog bijna een miljard euro winst werd gemaakt. Dat een belangrijk deel van het verlies voortkomt uit de afboeking voor de apneu-affaire zien we terug aan de omzet: die steeg ten opzichte van 2019 nog wel met 4%.

LOONGROEI

Sinds 2011 kenden medewerkers een reële loondaling van een klein procent, met name veroorzaakt door de inflatie van het afgelopen jaar. Per maand leverden medewerkers daarmee tussen de vijftig en zestig euro aan reëel loon in. Daarbij zijn procentueel gezien geen verschillen tussen begin- en eindtreden.

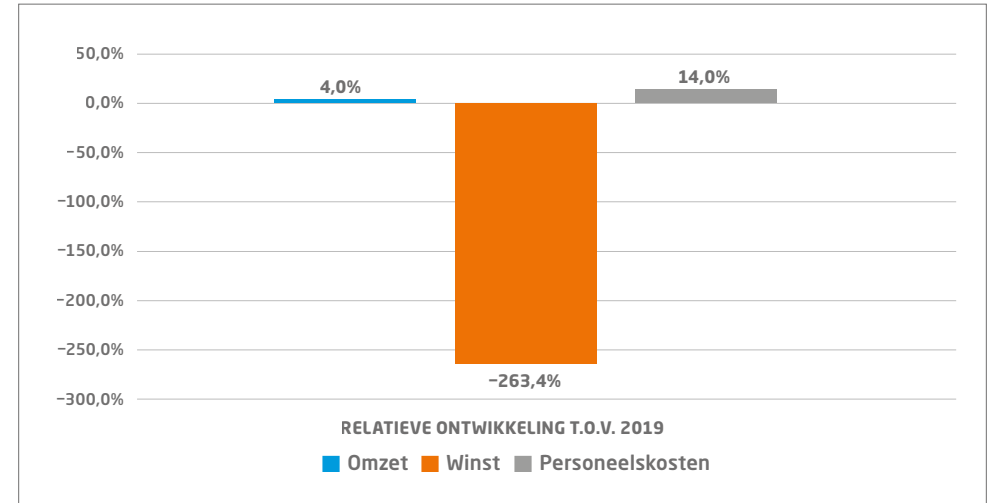
TABEL 6.1: VERANDERING REËEL LOON

CAO	T.O.V.	%	EURO P.M.
Begintreden Philips cao *	Mei 2011	-0,8%	-€50
Eindtreden Philips cao *	Mei 2011	-0,8%	-€63

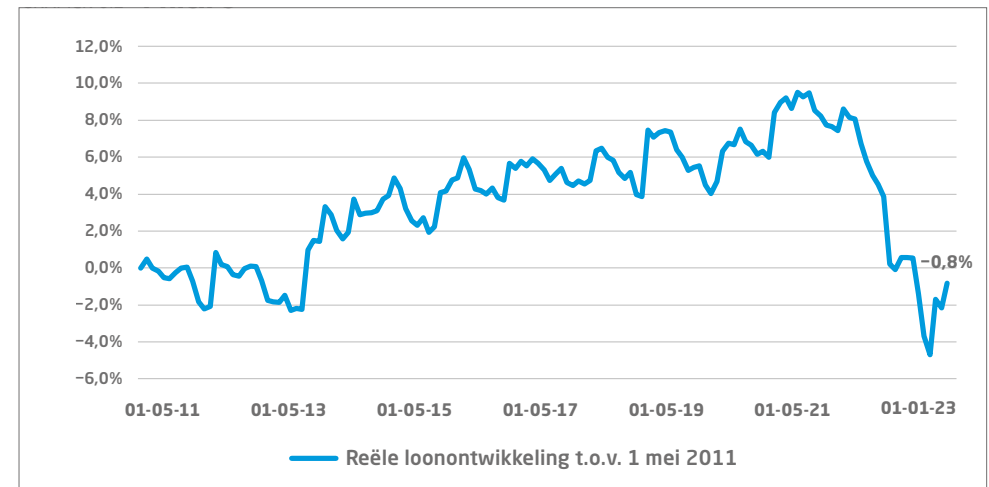
TABEL 6.2: KENGETALLEN PHILIPS

IN MILJOENEN EURO'S	2019	2022
Omzet	17.147	17.827
Winst	990	-1.618
Personeelskosten	6.097	6.952

FIGUUR 6.1: ONTWIKKELING OMZET, WINST EN PERSONEELSKOSTEN PHILIPS

FIGUUR 6.2: ONTWIKKELING REËEL CAO-LOON PHILIPS

06 KPN

INTRODUCTIE

De wereldwijde pandemie zorgde dat KPN tijdens de lockdowns winkels moest sluiten, maar tegelijkertijd steeg ook de vraag naar goede online communicatiemiddelen thuis, zoals een goede internetverbinding. De hoge inflatie heeft in ieder geval weinig effect gehad op KPN. Terwijl de prijzen in Nederland gemiddeld met 10% toenamen daalden de prijzen van telefoondiensten, door technologische verbeteringen, met 4,4%. De werkgelegenheid van het bedrijf in Nederland is 9.699 FTE.

SCHEEFGRROI

In de afgelopen jaren zijn de personeelskosten van KPN elk jaar verder gedaald. Met een krimp van ruim 20% daalden de personeelskosten van KPN zelfs het hardst van alle bedrijven in dit rapport. De winsten ontwikkelden zich sinds 2020, in tegenstelling tot de personeelskosten, wel positief en lagen in 2022 bijna 25% hoger dan in 2019. Door de dalende prijzen zien we de stijgende winsten niet terug in de omzet: die daalde namelijk ligt.

LOONGROEI

Bij KPN zijn de verschillende takken van het bedrijf opgeknipt in vier verschillende salaris-tabellen. Hierdoor verschilt de ontwikkeling van het reële cao-loon per werknemer sterk. De medewerkers in de Retail zijn er bij KPN het meest op achteruitgegaan: hun reële loon daalde gemiddeld met €372,- (9,4%). Tegelijkertijd viel de reële loondaling voor de werknemers bij KPN Klantexpert relatief mee, daar daalde het loon "maar" met 1,5%.

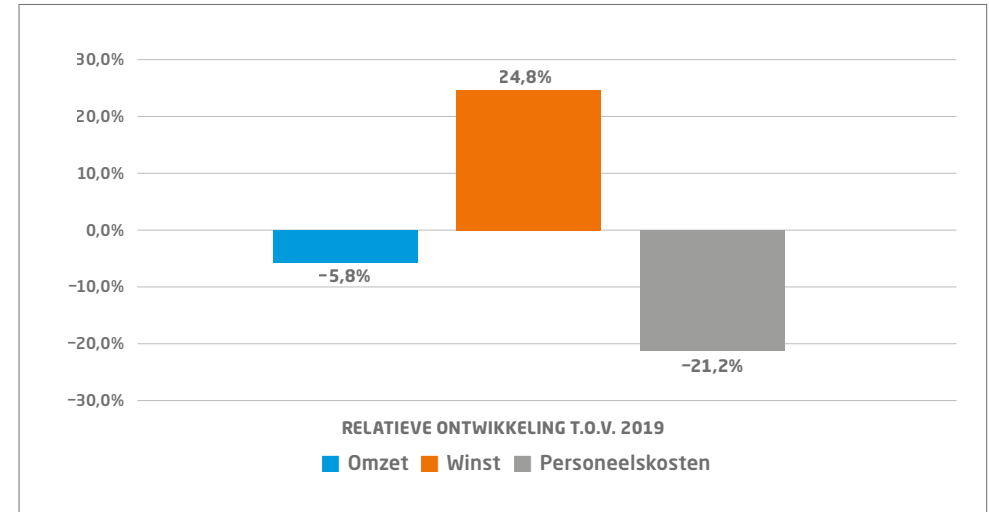
TABEL 7.1: VERANDERING REËEL LOON

CAO	T.O.V.	%	EURO P.M.
KPN Algemeen	Jan 2011	-7,1%	-€269
KPN Retail	Jan 2011	-9,4%	-€372
KPN Sales	Jan 2011	-7,1%	-€285
KPN Klantexpert	Jan 2011	-1,5%	-€55

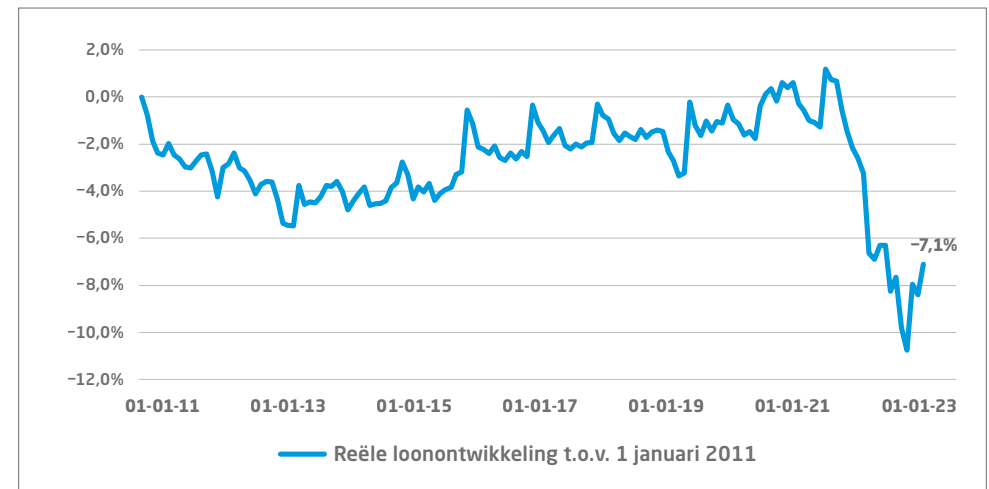
TABEL 7.2: KENGETALLEN KPN

IN MILJOENEN EURO'S	2019	2022
Omzet	5.702	5.374
Winst	614	766
Personeelskosten	1.027	809

FIGUUR 7.1: ONTWIKKELING OMZET, WINST EN PERSONEELSKOSTEN KPN

FIGUUR 7.2: ONTWIKKELING REËEL CAO-LOON KPN SALES

07 SHELL

INTRODUCTIE

Net zoals de brandstofprijzen zijn ook de resultaten van Shell uitermate volatiel. Shell werd in de begindagen van de coronapandemie hard geraakt door de lage en soms zelfs negatieve brandstofprijzen, maar profiteerde na het uitbreken van de oorlog in Oekraïne toen de prijzen van zowel gas als olie door het dak gingen. De werkgelegenheid van het bedrijf in Nederland is 9100 FTE, waarvan ongeveer 2000 FTE onder de cao vallen.

SCHEEFGROEI

Op het moment van publicatie van dit rapport heeft Shell als enige nog geen personeelskosten gepubliceerd. Daarom vergelijken we in tabel 8.1 zowel de cijfers van 2022 als die van 2021 met de resultaten van 2019. In 2022 zijn de winsten naar een historische hoogte van 40 miljard gestegen. Ter vergelijking: de gezamenlijke winst van de andere negen bedrijven betrof 12 miljard. Hoewel er dus nog geen personeelskosten van Shell gepubliceerd zijn verwachten we bij Shell wel scheefgroei. De personeelskosten zijn namelijk niet zo verbonden aan de brandstofprijzen als de winsten.

LOONGROEI

De reële loongroei in de raffinaderijen van Shell laat een gespleten beeld zien: Reële loonstijging voor de begintreden en een daling van de eindtreden. Ten opzichte van maart 2011 zijn de reële lonen met 4,2% gestegen terwijl de eindtreden in reële termen met 4,6% zijn gedaald. Werknemers hebben de afgelopen jaren gedeeltelijk geprofiteerd van de hoge winsten via eenmalige uitkeringen.

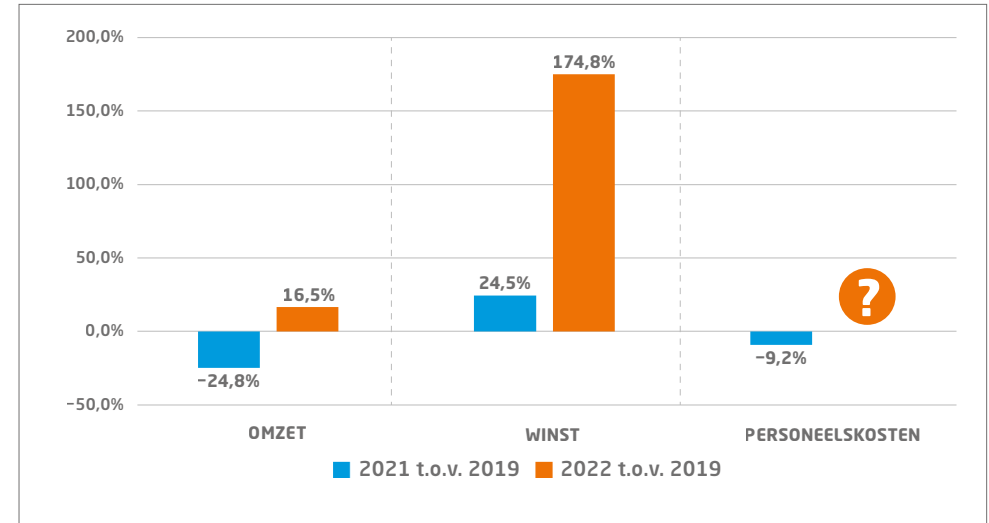
TABEL 8.1: VERANDERING REËEL LOON

CAO	T.O.V.	%	EURO P.M.
Begintreden Shell raffinaderijen *	Maart 2011	4,2%	-€119
Eindtreden Shell raffinaderijen *	Maart 2011	-4,6%	-€212

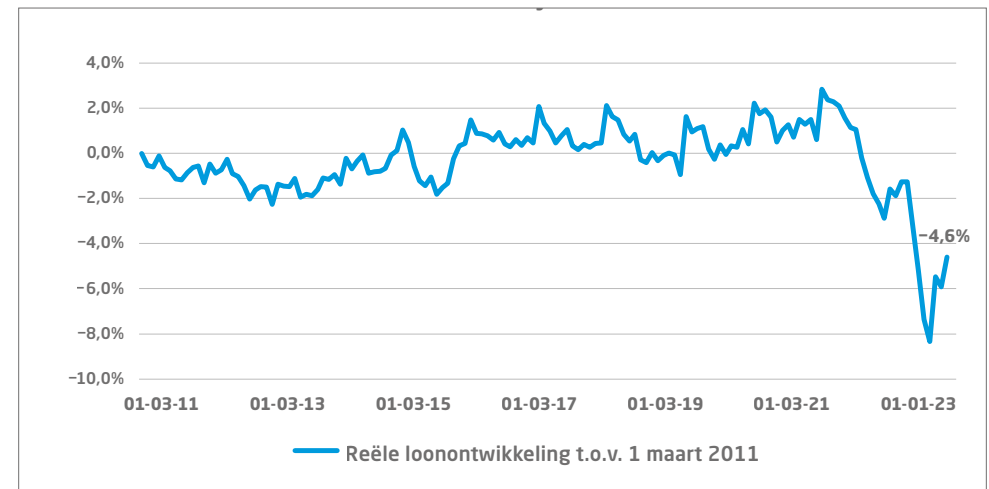
TABEL 8.2: KENGETALLEN SHELL

IN MILJOENEN EURO'S	2019	2022
Omzet	306.994	381.314
Winst	14.627	40.196
Personeelskosten	11.758	10.676 (2021)

FIGUUR 8.1 ONTWIKKELING OMZET, WINST EN PERSONEELSKOSTEN SHELL

FIGUUR 8.2: ONTWIKKELING REËEL CAO-LOON EINDTREDEN SHELL RAFFINADERIJEN

08 HEINEKEN

INTRODUCTIE

Heineken heeft de afgelopen jaren woelige wateren moeten laveren. Met het sluiten van de horeca tijdens de coronapandemie viel een belangrijke inkomstenbron weg. En nu de prijzen van grondstoffen stijgen is de vraag in hoeverre het bedrijf die kosten door kan berekenen aan een klant wiens koopkracht al onder druk staat. De conclusie is dat dit wonderwel lukt. De werkgelegenheid van het bedrijf in Nederland is 3.925 FTE.

SCHEEFGROEI

Bij Heineken was er tussen 2019 en 2022 sprake van scheefgroei. De personeelskosten stegen met slechts 5,1% terwijl de winst met 28% groeide. Ook de omzet kende met 22,7% een aanzienlijke stijging. Bij Heineken zien we het bekende patroon uit deze selectie bovendien terug: de winst groeide sterker dan de omzet.

LOONGROEI

Voor Heineken hebben we gekeken naar het personeel in de iets lagere cao-schalen (*zie appendix*). De begin- en eindtreden kennen daar een andere ontwikkeling. Vooral voor medewerkers aan het begin van hun schaal is er de afgelopen jaren sprake geweest van een stevige reële loondaling die op kan lopen tot 200 euro per maand. Voor medewerkers aan het einde van hun schaal valt die daling lichter uit.

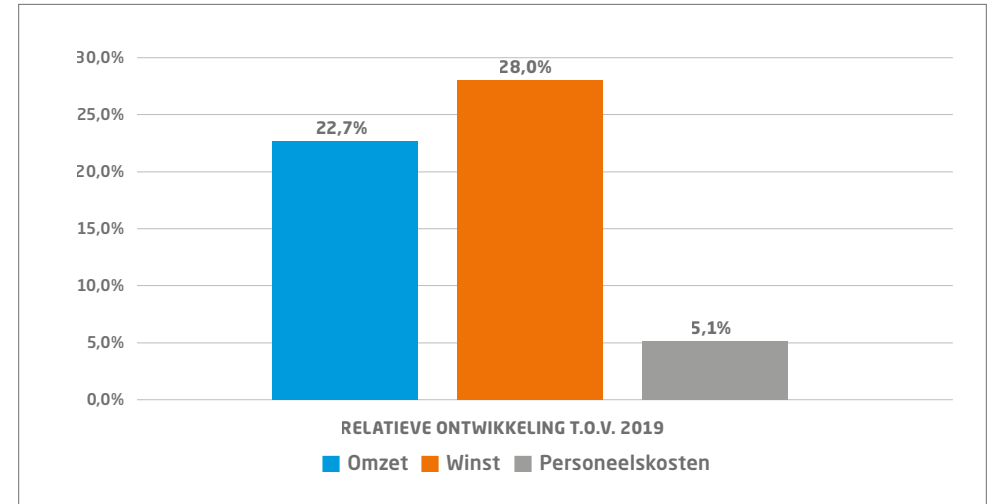
TABEL 9.1: VERANDERING REËEL LOON

CAO	T.O.V.	%	EURO P.M.
Begintreden Heineken *	Januari 2013	-6,8%	-€201,-
Eindtreden Heineken *	Januari 2013	-1,1%	-€40,-

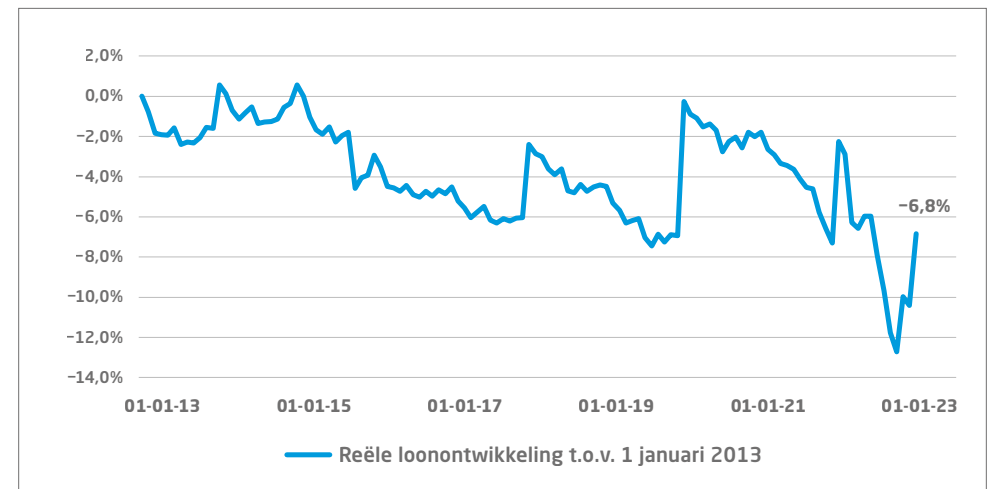
TABEL 9.2: KENGETALLEN HEINEKEN

IN MILJOENEN EURO'S	2019	2022
Omzet	28.251	34.676
Winst	2.374	3.039
Lonen	3.880	4.079

FIGUUR 9.1: ONTWIKKELING OMZET, WINST EN PERSONEELSKOSTEN HEINEKEN

FIGUUR 9.2: ONTWIKKELING REËEL CAO-LOON BEGINTREDEN HEINEKEN

09 RANDSTAD

INTRODUCTIE

Corona had grote gevolgen voor de uitzendsector. Flexwerkers, waaronder mensen met een uitzendcontract hadden de grootste inkomstenval tijdens de pandemie. Dus daalde bij Randstad de winst. Na corona herstelde de winsten van het bedrijf snel, mede dankzij de krappe arbeidsmarkt. In 2021 werkte 3.890 FTE voor Randstad zelf en 75.890 FTE als uitzendkracht via het bedrijf.

SCHEEFGRROI

De zeer krappe arbeidsmarkt legt Randstad duidelijk geen windeieren. In 2022 bedroeg de winst bijna één miljard. Dat was een stijging van meer dan 50% ten opzichte van 2019. Maar deze stijging gaat gepaard met een veel minder harde stijging van de omzet en de personeelskosten (16,4% om 15,5%). Het bedrijf maakt forse winst terwijl uitzendkrachten vooral de economische risico's dragen.

LOONGROEI

In de uitzend-cao is geen salaristabel te vinden omdat het loon van een uitzendkracht gelijk is aan de cao van de inlener. Op basis van publiek verkregen data hebben we bepaald wie de grootste inleners zijn van Randstad. Voor 2020 en 2021 waren dit ABN-AMRO, KPN en de GGD. De reële cao-loonontwikkeling van KPN was negatief (zie KPN). Bij ABN-AMRO heeft een jarenlange nullijn aan het begin van de jaren '10 en de beperkte nominale loonstijging daarna ervoor gezorgd dat de reële lonen daalde met ruim 12% voor de begintreden en 15% voor de eindtreden. Bij de Nederlandse gemeenten hebben staking en acties ervoor gezorgd dat de daling beperkt bleef tot 3,8%. De resultaten van het meest recente cao-traject zijn hier nog niet aan toegevoegd.

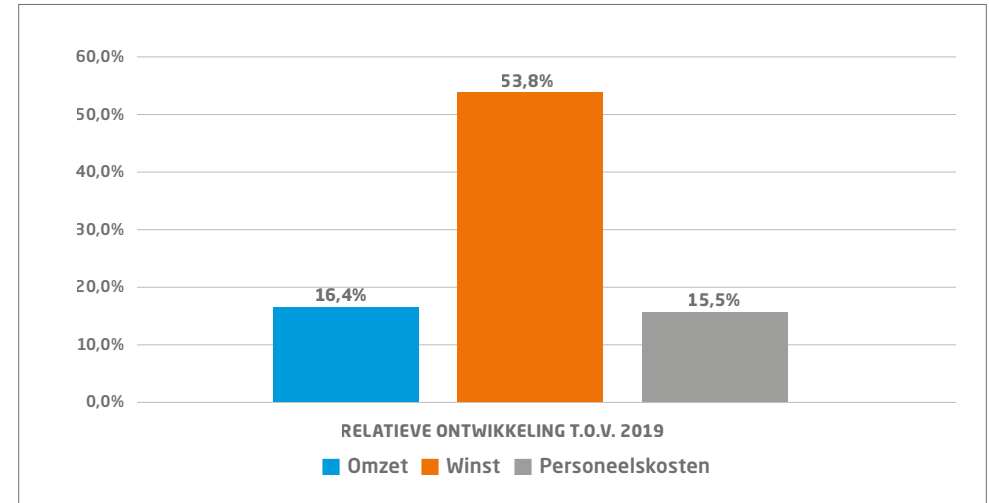
TABEL 10.1: VERANDERING REËEL LOON

CAO	T.O.V.	%	EURO P.M.
Begintreden ABN-AMRO	Jan 2010	-12,4%	-€486,-
Eindtreden ABN-AMRO	Jan 2010	-15,9%	-€924,-
GGD (Nederlandse gemeenten)	Okt 2014	-3,8%	-€174,-

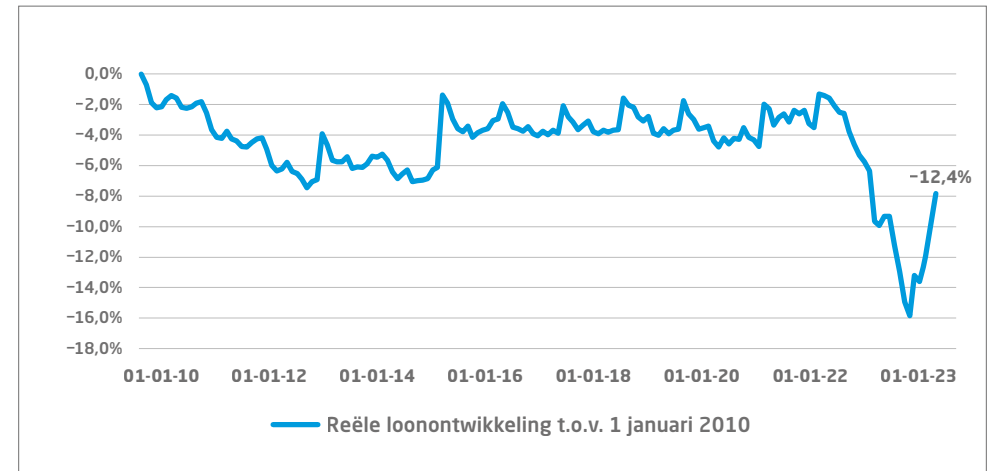
TABEL 10.2: KENGETALLEN RANDSTAD

IN MILJOENEN EURO'S	2019	2022
Omzet	23.676	27.568
Winst	604	929
Personeelskosten	18.193	21.018

FIGUUR 10.1 ONTWIKKELING OMZET, WINST EN PERSONEELSKOSTEN RANDSTAD

FIGUUR 10.2: ONTWIKKELING REËEL CAO-LOON ABN-AMRO

10 ARCADIS

INTRODUCTIE

Arcadis is een ingenieurs en adviesbureau op het gebied van (water)bouwkunde. Het bedrijf werkt vooral aan langdurige projecten. Ondanks de pandemie en lockdowns maakte het bureau stevige winst. Met name 2021 was een historisch winstgevend jaar voor Arcadis. De werkgelegenheid van het bedrijf in Nederland is 2.802 FTE.

SCHEEFGRROI

In de periode voor corona waren de winsten van Arcadis meerdere jaren mager. Hier kwam in 2021 einde aan toen de winst met meer dan 1000% steeg ten opzichte van 2019 naar €168 miljoen. Hoewel deze stijging in 2022 iets lager lag op €135 miljoen is de winst dus nog steeds met ruim 800% gestegen t.o.v. 2019. De omzet en de personeelskosten zijn pas het afgelopen jaar gestegen, maar in relatieve termen zeker niet zo fors als de winsten.

LOONGROEI

De reële loongroei is bij lange na niet zo spectaculair als de winststijgingen. Met een gemiddelde reële loondaling van 9,2% is de loonontwikkeling bij Arcadis zelfs het meest dramatisch van de tien bedrijven beschreven in rapport. In vergelijking met oktober 2011 is het cao-loon met honderden euro's per maand gedaald.

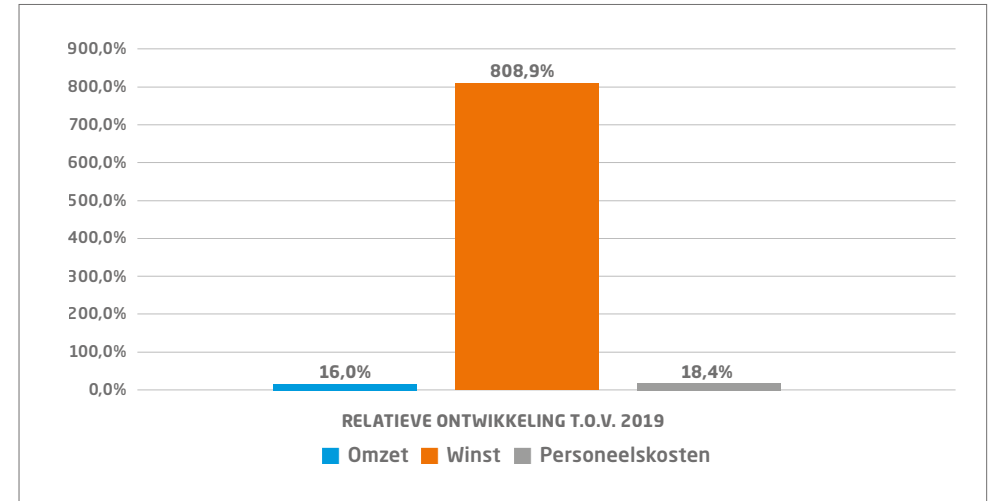
TABEL 11.1: VERANDERING REËEL LOON

CAO	T.O.V.	%	EURO P.M.
Begin treden Arcadis	Okt 2011	-8,4%	-€281
Eind treden Arcadis	Okt 2011	-10,1%	-€486
Persoonlijk eind treden Arcadis	Okt 2011	-10,3%	-€548

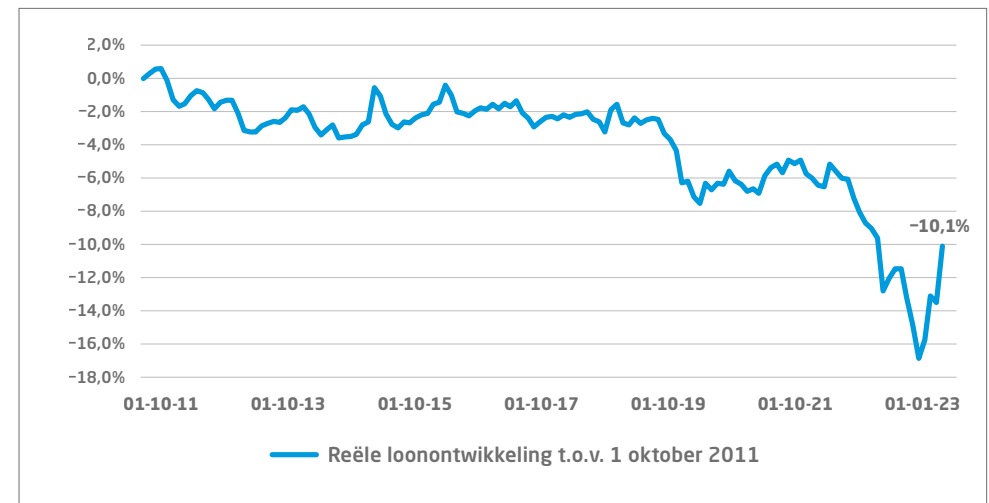
TABEL 11.1: KENGETALLEN ARCADIS

IN MILJOENEN EURO'S	2019	2022
Omzet	3.473,4	4.028,9
Winst	14,9	135,0
Personeelskosten	1.995,8	2.363,1

FIGUUR 11.1: ONTWIKKELING OMZET, WINST EN PERSONEELSKOSTEN ARCADIS

FIGUUR 11.2: ONTWIKKELING REËEL CAO-LOON EINDTREDEN ARCADIS

APPENDIX 1

CIJFERS INCLUSIEF SHELL

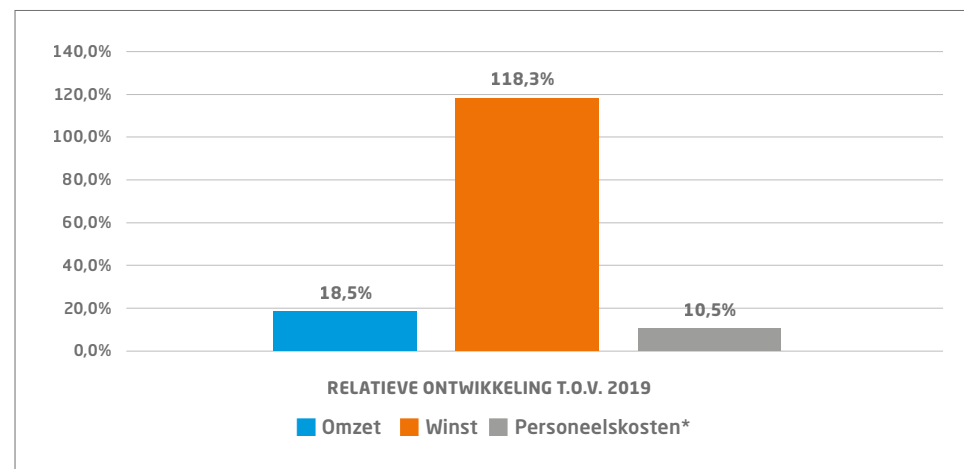
TABEL A.1: VERANDERING REËEL LOON

CAO	T.O.V.	%	EURO P.M.
Gemiddelde inclusief Shell	Oktober 2014	-2,6%	€91

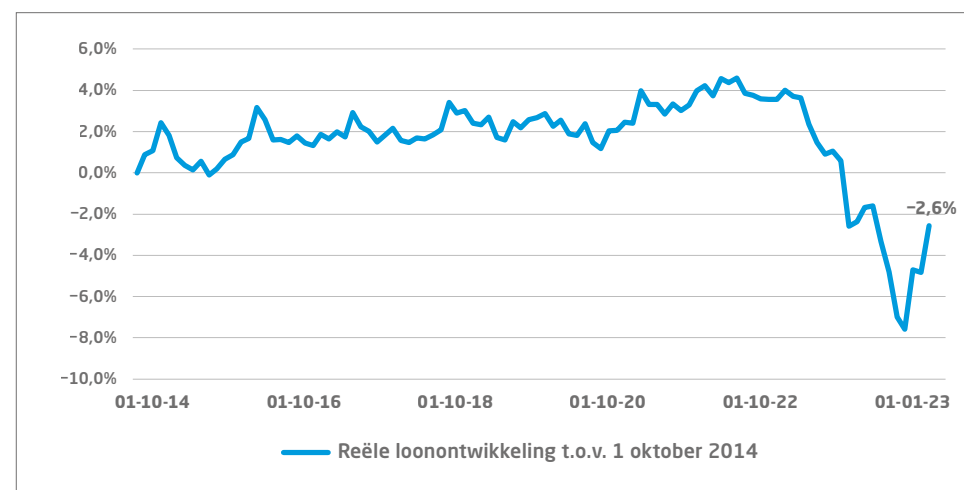
TABEL A.2: KERNGETALLEN INCLUSIEF SHELL

IN MILJOENEN EURO'S	2019	2022
Omzet	493.356	584.673
Winst	23.929	52.237
Personeelskosten	64.347	71.135

FIGUUR A.1: ONTWIKKELING OMZET, WINSTEN EN PERSONEELSKOSTEN

FIGUUR A.2: ONTWIKKELING REËEL CAO-LOON*

* Voor ASML is hier gerekend met de ontwikkeling en lonen van de Metalektro cao, ASML volgt die ontwikkeling maar de salarissen liggen hoger. Door een samenstellingseffect kan de reële ontwikkeling iets hoger liggen.

APPENDIX 2 OVERZICHT BESTUDEERDE CAO'S

TABEL A.3: CAO'S EN SCHALEN

BEDRIJF	CAO	SCHALEN EN/OF JAREN	VANAF
Ahold Delhaize	Drogisterijen (Etos)	Begin & eindtrede 1 t/m 5	Juli 2010
	Supermarkten (Albert Heijn) <21 jaar	A 15 jaar, A&B 16 jaar, A&B 18 jaar-0&1	Oktober 2011
	Supermarkten (Albert Heijn) >21 jaar	A&B 21 jaar- 0 &1	Oktober 2011
	Albert Heijn distributiecentra	B t/m F	Januari 2012
Air France KLM	Begintreden grondpersoneel	T22, T27, T33, A2, A6 & A9	Januari 2012
	Eindtrede grondpersoneel	T22, T27, T33, A2, A6 & A9	Januari 2012
PostNL	Postbezorgers	Eerste en laatste jaar	Januari 2012d
	Begintreden PostNL A	1 t/m 13	Januari 2012
	Begintreden PostNL B	1 t/m 13	Januari 2012
ASML	Relatieve verandering: Begintreden Metalektro	A t/m K	Juli 2011
	Relatieve verandering: Eindtrede Metalektro	A t/m K	Juli 2011
	Absolute verandering: ASML Loontabel RSP 80%	1 t/m 9	Juli 2011
	Absolute verandering: ASML Loontabel RSP 120%	1 t/m 9	Juli 2011
Philips	Begintreden Philips	30, 45, 70 & 90	Mei 2011
	Eindtrede Philips	30, 45, 70 & 90	Mei 2011
KPN	Algemeen	Begin & norm: 1 t/m 13	Januari 2011
	Retail	Begin & norm: 3 t/m 13	Januari 2011
	Sales	Begin & norm: 1 t/m 13	Januari 2011
	Klantexpert	Begin & norm: A t/m M	Januari 2011
Shell*	Begintreden Shell raffinaderijen	8, 10 & 12	Maart 2011
	Eindtrede Shell raffinaderijen	8, 10 & 12	Maart 2011
Heineken	Begintreden Heineken (Heineken Netherlands Supply B.V./Vrumona B.V. (Supply))	1, 2, 3 en & 7	Januari 2013
	Eindtrede Heineken (Heineken Netherlands Supply B.V./Vrumona B.V. (Supply))	1, 2, 3 en & 7	Januari 2013
Randstad	Begintreden ABN-AMRO	2 t/m 15	Januari 2010
	Eindtrede ABN-AMRO	2 t/m 15	Januari 2010
	SGO, GGD	Begin & eind schaal 1 t/m 15 (inclusief 10 en 11 a)	Oktober 2014
	Herhaling KPN schalen	Zie KPN	Zie KPN
Arcadis	Begintreden Arcadis	A t/m L / A t/m 11	Oktober 2011
	Eindtrede Arcadis	A t/m L / A t/m 11	Oktober 2011
	Persoonlijke eindtrede Arcadis	A t/m L / A t/m 11	Oktober 2011

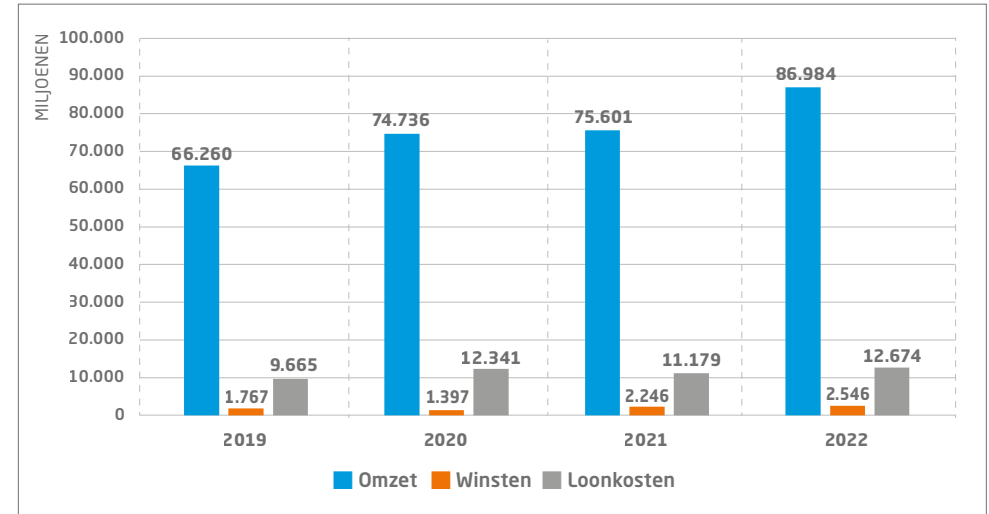
APPENDIX 3 JAARONTWIKKELINGEN

In dit rapport ligt de focus op de vergelijking van de bedrijfsresultaten tussen 2019 en 2022. Hierbij kiezen we er expliciet voor om de ontwikkeling in de jaren daar tussen (2020 en 2021) niet te laten zien in het hoofdgedeelte van het rapport.

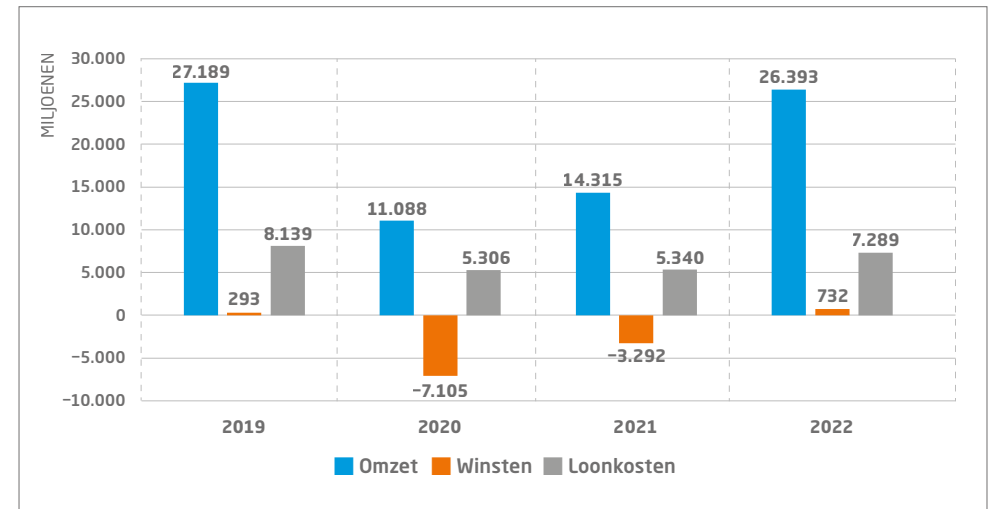
Met deze bijlage vullen we dit gat op. In de volgende grafieken staan voor elk van de tien bedrijven de jaarlijkse omzet, winst en personeelskosten van 2019 t/m 2022.

In deze grafieken zijn de gevolgen van de pandemie in 2020 duidelijk zichtbaar, maar opvallend is dat met name de winsten in 2021 al grotendeels hersteld waren.

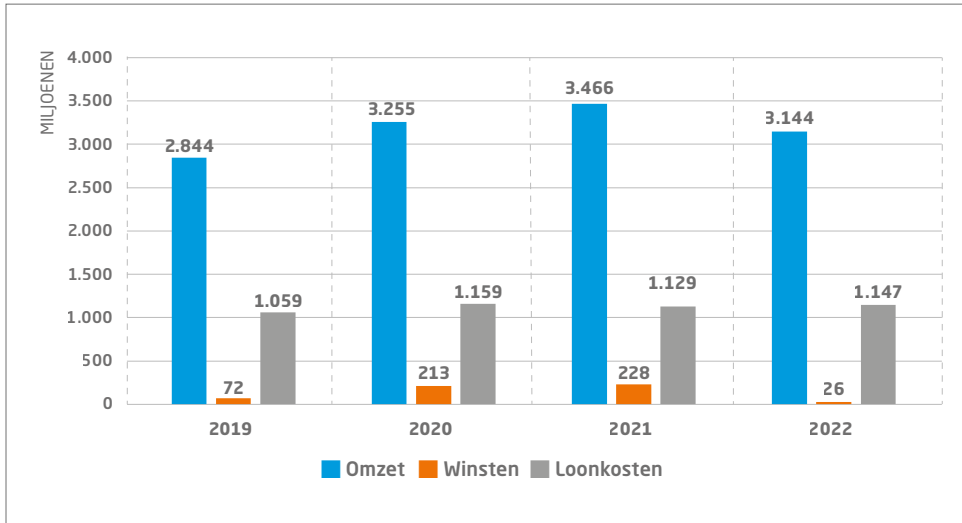
FIGUUR A.3 | AHOLD DELHAIZE

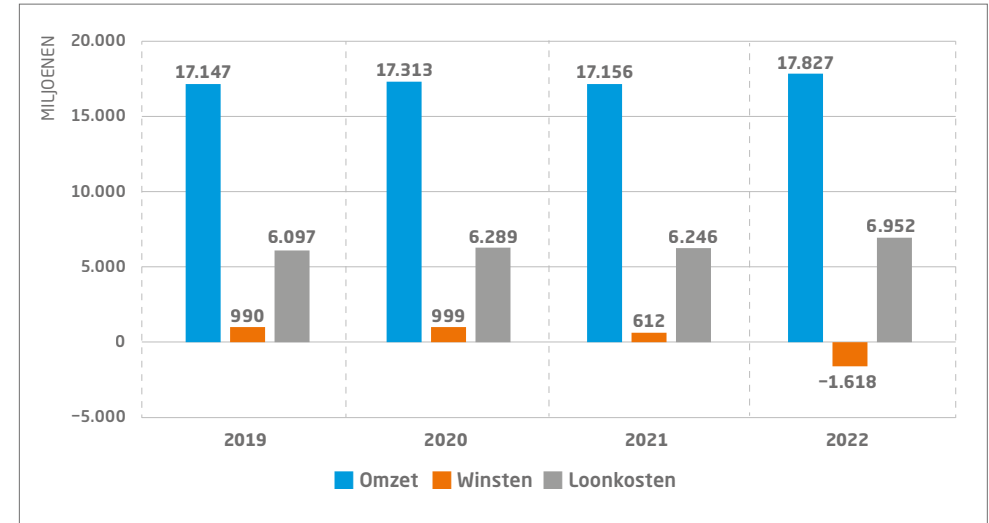
FIGUUR A.4 | AIR FRANCE - KLM

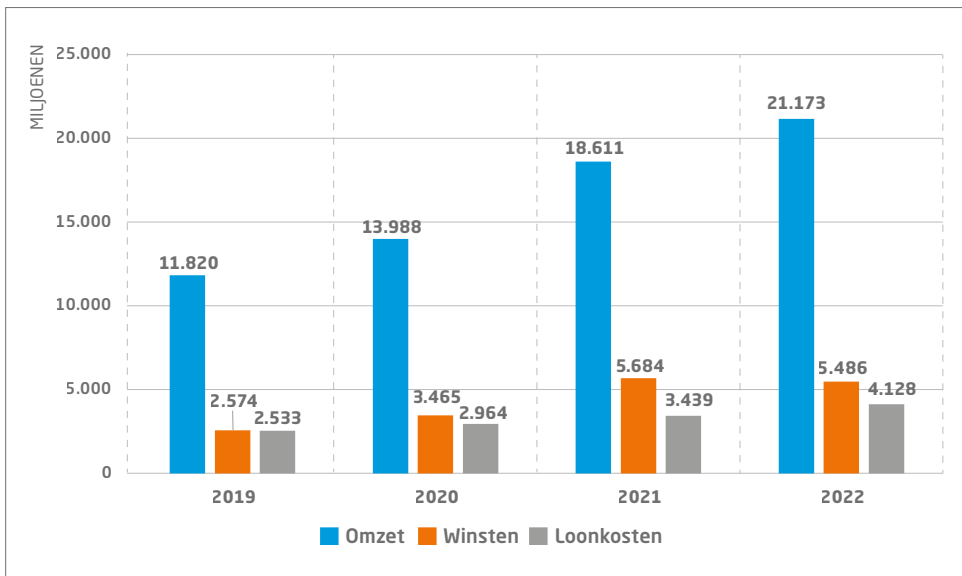
FIGUUR A.5 | POSTNL

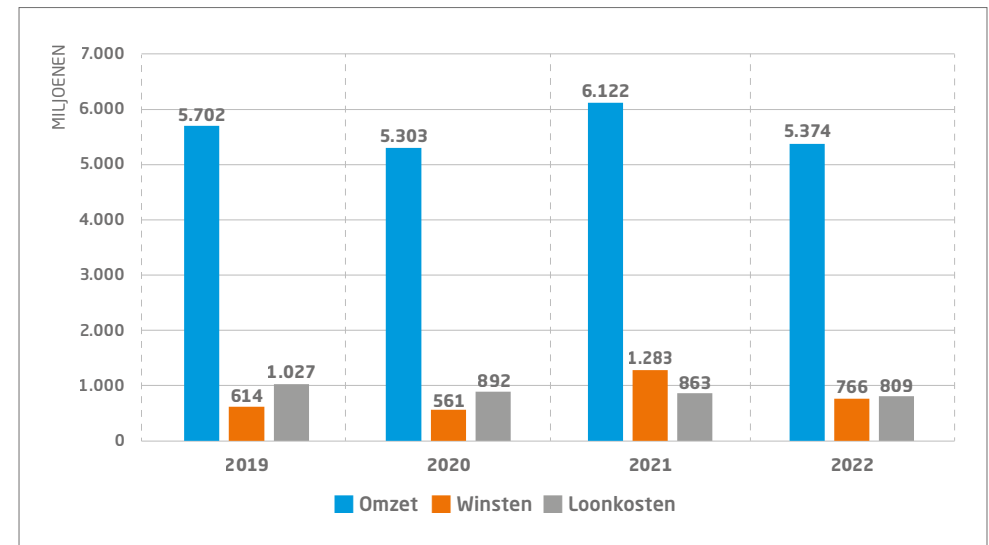
FIGUUR A.7 | PHILIPS

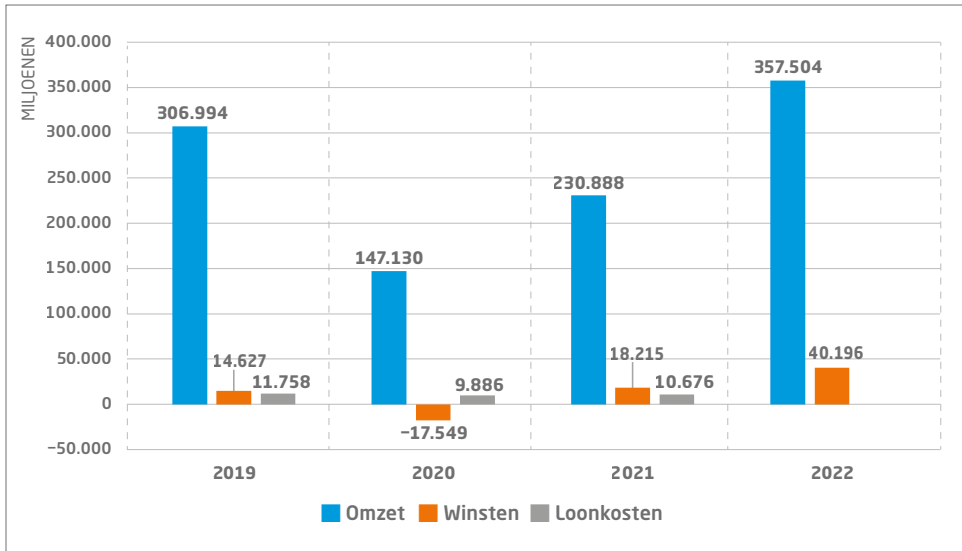
FIGUUR A.6 | ASML

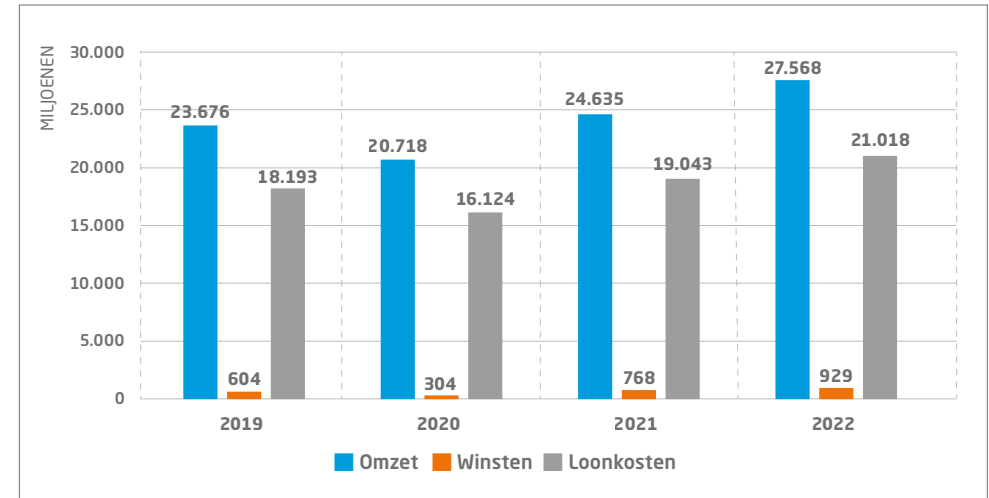
FIGUUR A.8 | KPN

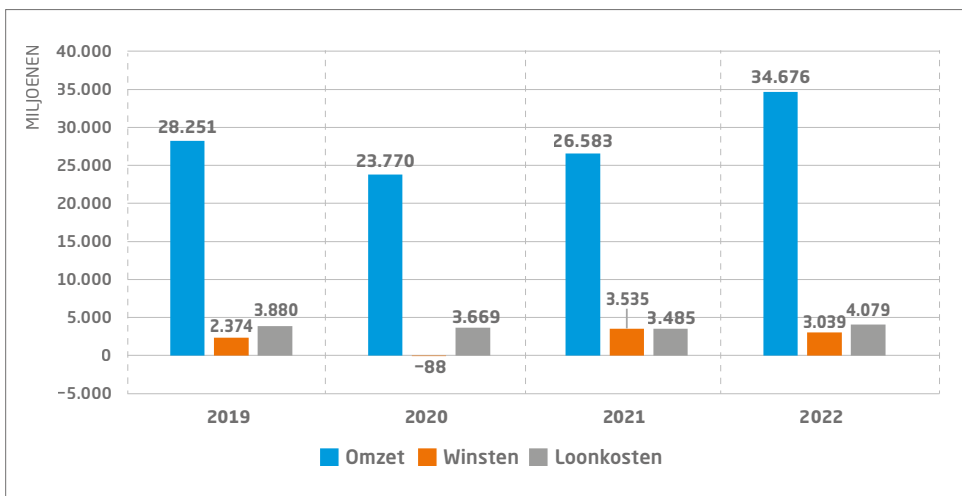
FIGUUR A.9 | SHELL

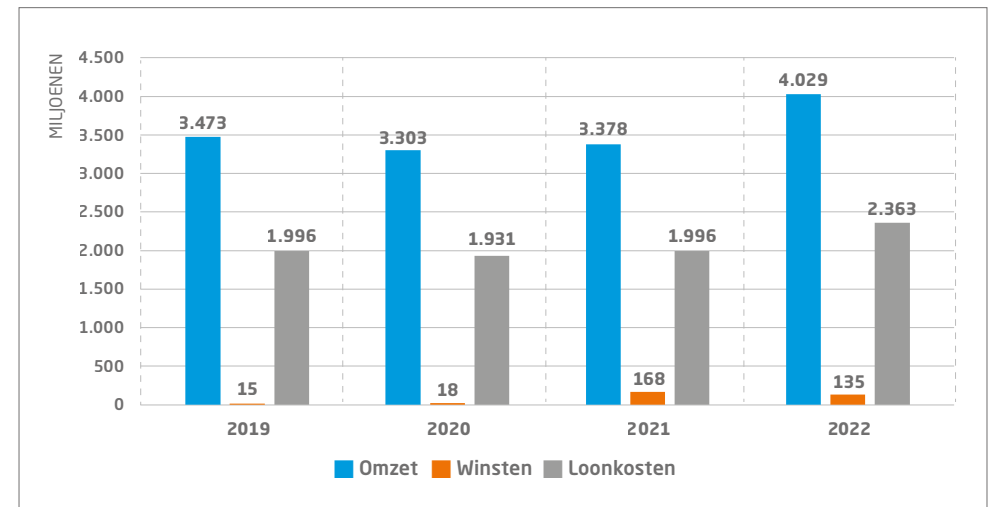
FIGUUR A.11 | RANDSTAD

FIGUUR A.10 | HEINEKEN

FIGUUR A.12 | ARCADIS

COLOFON

Datum: Maart 2023

Redactie: FNV-projectteam Kapitaalagenda

Lay-out: StudioFNV

Beeld: Freevector.com

Print: Repro FNV

Order: 230275

FNV.NL